

ARCHIVARIA VII*

Afgelopen jaar kwam de Stichting via een gift in het bezit van een olieverfschilderij van Kasteel Asten. De schilder is Willem Cornelis Rip (1856-1922), een niet onverdienstelijk schilder uit de Haagse School. Aan het begin van de twintigste eeuw maakte deze Rotterdammer meedere studies van het kasteel: naast een paar olieverfschilderijen, waarschijnlijk ook tekeningen en aquarellen (zie de website www.willemrip.nl). Dankzij een artikel van P.A. Haaxman Jr. In *Elsevier's Geïllustreerd Maandschrift* uit 1904, weten we meer over Rips belangstelling voor de Peel in het algemeen en voor Kasteel Asten in het bijzonder. Ergo, al bij het begin van het artikel zien we op een foto hoe de schilder, met palet op de arm, zich laat afbeelden met "zijn" Kasteel Asten. Hij kijkt ons wat droogjes aan met een blik van: pas mal, n'est-ce pas?

Uit: *Elsevier's Geïllustreerd Maandschrift* (januari-juli 1904), p. 367. Afbeelding volledige schilderij op p. 372.

Volgens Haaxman had Rip een grote hartstocht voor de natuur en toog hij om die reden ook regelmatig naar de provincie om er, ik neem aan *en plein air*, te schilderen. Je ziet hem al zitten, op de hoek van de zuidelijke kasteelhoeve, daar waar nu nummer 5 is, intens genietend van het sublieme van een kasteel in ontbinding, met links en rechts al de begroeiing van de oprukkende natuur. Vergelijken we dit schilderij met een foto uit 1910, dan weten we dat het rond deze tijd geschilderd moet zijn. Wat we zien is het resultaat van decennialang wanbeheer onder de Guljé's. Maar wanbeheer voor de een, is artistiek genot voor de ander: in ieder geval voor de romanticus Rip moet de aanblik van deze desolate ruïne werkelijk schitterend zijn geweest.

Foto 1910 en schilderij: let op extra muur met nis links en torentje in het midden van het schilderij.

Ondanks de gelijkenis tussen foto en schilderij was het Rip alles behalve te doen om een zo getrouw mogelijke weergave van de werkelijkheid. Dat zien we bijvoorbeeld al in de afwijkende detaillering van het kasteel zelf (zo verzint Rip een toren die er nooit geweest is), maar bovenal in de vrije verbeelding van de omgeving - hier ontbreekt vrijwel ieder spoor van menselijke bebouwing en wordt alles gedaan om een zo natuurlijk mogelijke, wilde situering te verschaffen: naast de oprukkende struiken en bomen, bij Rip ook altijd een grote waterpartij met die zo Rippiaanse weerspiegeling van de wolkenhemel.

Bron: Rijksbureau voor Kunsthistorische Documentatie, Den Haag (zie ook T. Maas (red.), *Geschiedenis van de heerlijkheid Asten* (Asten, 1994), p. 167.

Al geruime tijd was ik op zoek naar Rips "Kasteel Asten" uit de *Elsevier*. Vorig jaar, tijdens mijn sabbatical in de VS, werd ik, bij het lezen van het verslag van onze stichtingsvergadering, getroffen door een mededeling over een gift van een schilderij van ene Rip met daarop kasteel Asten. Ik dacht meteen: toch niet het door mij zo fervent gezochte *Elsevier* schilderij? Terug in Asten, werd ik al snel uit de droom geholpen. Er leek zelfs sprake van een vergissing te zijn: het kasteel op dit schilderij had immers veel te veel torens en lag volstrekt verlaten in de natuur. Waar was onze boerderij, en wat deed die molen in het landschap? Als het kasteel met zijn vrij spitse torens al ergens op leek, was het wellicht op kasteel Helmond, maar Asten?

We hebben al gezien dat Rip niet maalde om een toren meer of minder, en al helemaal niet om het scheppen van wat extra natuur. In dat licht zou het geschonken schilderij wel degelijk een heel natuurlijke voortzetting kunnen zijn van

zijn eerdere Astense studies. Als je niet op de details let dan valt op dat het "ritme" van het kasteel in de verte heel nauw overeen komt dat van de ruïne dichtbij: een hoge toren links, een lagere toren in het midden, een hoog deel rechts. Zou het niet kunnen dat Rip om puur compositorische redenen graag torens toevoegde? En die molen dan? Een Rip zonder molen is als een Mondriaan zonder vlakken, maar ook hier zal de balans van het schilderij als geheel een belangrijke rol hebben gespeeld. Ongeacht de afwijkingen van de werkelijkheid, blijft het toch zeer waarschijnlijk dat de inspiratiebron voor dit alles Kasteel Asten geweest is.

Wel of niet Asten, we hebben hier te maken met een werkelijk schitterend doek dat de Stichting in grote dankbaarheid heeft aanvaard. Ikzelf blijf inmiddels rusteloos zoeken naar die andere Rip...

Jos Gommans

* voor een betere kwaliteit van de afbeeldingen van Rips schilderijen, zie www.kasteelasten.nl, "fotoboek" onder "Willem Rip" .